

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. Quomodo substantis producit effectiue alias substantias.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

et materia produci, verbi gratia, compositum non solum dependet ab efficiente, sed etiam à materia, & idem est de forma educta: ut autem intelligeremus an possent dici à materia produci, sicut dicuntur produci ab efficiente, oportet significare, quo modo particulari efficiens concurrat ad earum productionem, ut ab illa potius quam à materia dicantur produci, & si hoc non fiat, non declaratur sufficienter natura causæ efficientis, ut distinguitur ab aliis causis; ille autem modus particularis non significatur sufficienter in prædicta descriptione, præsertim si explicetur solummodo, ut communiter solent auctores illam explicare; sed quidquid sit de eius sufficientia, vix enim vlla descriptio afferri potest, quin additis aut subintellectis aliis particulis defendi possit, aliam clariorem proponemus.

CONCLUSIO I.

Melior
descriptio
causæ effi-
cientis.

2. Bene describitur causa efficiens esse quæ secundum suum esse reale facit, ut aliquid existat realiter, neque cum eo, quæ talis, compositionem faciens, neque ipsum componens. Hæc in re debet esse communis, & patet, quia omni & soli causæ efficienti convenit, & declarat naturam eius, quatenus distinguitur à cæteris causis absque superfluitate, ut patebit discurrendo per singulas particulas. Dicitur causa, quia in hoc convenit tanquam in genere cum cæteris causis.

Dicitur quæ secundum suum esse reale facit ut aliquid existat realiter, id est non quatenus existit obiective in intellectu, ut distinguitur à causa finali, quæ non concurrat ad productionem alicuius, nisi quatenus existit obiective in intellectu, & movet voluntatem. Dicitur neque cum eo, quæ talis, compositionem faciens, ut distinguitur à causa materiali, ex cuius potentia educitur forma, nam illa secundum suum esse reale facit ut forma illa existat, sed non nisi recipiendo ipsam, ac consequenter faciendo cum ipsa compositionem, siue per se, siue per accidens. Additur in eadem particula, quæ talis, quia causa efficiens aliquando facit compositionem cum effectu, quem producit, quando illum in se ipsa producit, ut intellectus producit in se intellectionem; sed non quatenus efficiens facit illam compositionem, sed quatenus est causa materialis, in qua ille effectus producit. Dicitur denique neque ipsum componens, ut excludatur à ratione efficientis materia & forma secundum quod causant compositum: nam quamvis secundum suum esse reale concurrant ad productionem compositi, & faciant partialiter ut existat, & quidem per influxum realem; tamen id non faciunt nisi componendo ac constituendo ipsum, tanquam partes effectuales physice ipsius; efficiens autem facit ut res existat, non constituendo ipsum tali modo.

Iuxta hoc autem posset explicari communis definitio, intelligendo per ly unde, aut à quo hunc particularem modum causandi iam descriptum; & restringendo definitionem non ad causam efficientem ut sic, sed ad causam efficientem cum dependentia à materia, qualis est causa efficiens spectans ad considerationem physicam.

CONCLUSIO II.

Quæ cau-
salitas
causæ effi-
cientis.

3. Causalitas causa efficientis in actu primo est virtus illa, à qua habet posse aliquid producere, causalitas in actu secundo, à qua formaliter denominatur causare actu effectum, est actio ipsius. Prima pars est extra controuersiam, & patet quia nihil aliud intelligitur per causalitatem in actu primo, quam illud, à quo habet res formaliter denominari causa in actu primo, etiam cum nihil producit; & in hoc distinguitur causalitas in actu primo, & in actu secundo, quod hæc non denominet causam, nisi quando actu causat; illa vero denominat, etiam quando non causat actu: sed illa virtus est talis: ergo est causalitas eius in actu primo.

Confirmatur, quia eo ipso quo res habet talem virtutem, potest vocari causa, & eo ipso, quo non habet illam, nequit vocari causa; nec aliqua alia forma potest conveniens assignari, quæ tribuat formaliter denominationem causæ, quam illa virtus; ergo illa virtus tribuit denominationem illam formaliter, & consequenter est causalitas in actu primo.

Secunda pars est etiam communis contra Soncinam 5. Met. q. 4. Iamellum ibidem. Fonseca ibidem q. 13. s. 3. Ma-
sum hic q. 3. quorum sententiam quantum ad modum loquendi præferunt Complutenses disp. 10. n. 135.

Probatur autem, quia posita actione sine vlllo alio denominatur causa actualiter agere, & efficere ac causare: ergo illa causalitas sola est in actu secundo.

Confirmatur, quia frustra poneretur aliquid aliud, quod esset forma denominans causam causantem præter actionem: ergo actio est forma sic denominans, & consequenter causalitas in actu secundo.

Causalitas
causæ effi-
cientis
est actio
eius.

4. Dices cum Complutensibus actionem non dare illam denominationem, nisi ut exercitam; sed ut sic, non est actio in abstracto, sed in concreto, idem enim est actio exercitata, ac agere seu causare, non vero idem est ac actio.

Confirmatur, quia si per impossibile poneretur actio absque agente, non daretur causalitas formaliter, sed daretur actio: ergo actio formaliter non est idem ac causalitas.

Respondeo negando maiorem: actio enim secundum se est forma, quæ tribuit illam denominationem, sicut albedo secundum se est forma, quæ tribuit denominationem albi: & sane dicere, quod actio non tribuat illam denominationem nisi ut exercitam, mihi videtur idem ac nugari verbis: nam si actio ut exercitata, sit idem ac agere seu causare, dicere quod agere, & non actio sit, quod tribuat denominationem illam, ratione cuius potest dici causam agere, est dicere quod agere tribuat denominationem, à qua dicitur agere: quod est ridiculum.

Confirmatur, quia non bene diceretur quod album tribueret denominationem album, sed bene dicitur quod albedo tribuat illam denominationem: ergo non bene dicitur quod agere tribuat denominationem agere, sed debet dici quod actio tribuat illam denominationem.

Ad confirmationem obiectionis respondeo negando sequelam; tam bene daretur enim causalitas in illo casu, quam actio: & si per impossibile daretur agere absque causa, tam bene sequeretur non dari causalitatem, quam sequitur eam non dari, si per impossibile daretur actio absque causa; unde ex hoc argumento æque sequeretur causalitatem non consistere in agere, ac in actione.

Obiicies. Causalitas debet esse in causa; sed actio est in effectu: ergo causalitas distinguitur ab actione.

Confirmatur, quia actio est quid realiter distinctum ab agente: ergo egreditur ab illo mediante aliquo alio modo: sed ille modus non est aliud quam causalitas: ergo causalitas distinguitur ab actione.

Respondeo, in sententia communis falsam esse maiorem; in sententia vero Scotistarum falsam esse minorem; & sane absolute & simpliciter ubicumque ponitur actio, ibi poni debet causalitas, siue ex parte causæ, siue ex parte effectus & termini.

Ad confirmationem respondeo negando consequentiam; quia quemadmodum illa causalitas egrederetur seipsa absque alio modo secundum adversarios, ne detur processus in infinitum: ita actio potest se ipsa egredi absque modo alio distincto.

Obiicies secundo. Vna causa vnam tantum habet causalitatem; sed plures potest habere actiones: ergo causalitas non coincidit cum actione.

Respondeo, si vna tantum sit causalitas vnius causæ, vnam etiam esse actionem ipsius, & si plures sunt actiones, plures esse causalitates: eadem enim est ratio multiplicationis utriusque: unde si vera est maior, falsa est minor; & si vera est minor, falsa est maior.

Hic ostendendum esset in quo consistit actio agentis, & in quo subiectatur: sed de hoc satis actum in Logica.

QVÆSTIO II.

Quomodo substantia producat effectum alias substantias.

6. Prima sententia est substantias, quæ producuntur de nouo, produci à solo Deo immediate, ita Averroës 1. de generatione, qu. 10.

Secunda sententia est eas produci à sola aliqua intelligentia separata, sic Avicenna lib. 1. de sust. c. 5.

Tertia

Tertia sententia est eas produci à solis substantiis celestibus: ita *Raguseus* disp. 16. c. 16.

Quarta sententia est substantiam nullo modo concurrere effectiue ad productionem earum, sed eas produci ab accidenti tanquam à causa principali. Hæc est *Pereyre*, & *Physicorum* c. 11. 12. & 13.

Quinta sententia est substantiam, etiam sublunarem esse principalem causam productiuam alterius substantiæ sublunaris, sed non attingere tamen immediate productionem illius, sed illam attingi ab accidentibus solis immediate, licet non nisi in virtute substantiæ. Hæc est *Thomistarum* communiter cum *D. Th.* 1. p. q. 54. a. 3. quos sequuntur *Fonseca* 5. Met. cap. 2. quæst. 6. *Complutenses* hic disp. 10. num. 22. *Auersa* quæst. 137. sect. 5.

Sexta sententia est substantiam sublunarem attingere immediate productionem substantiæ productæ, sed accidentia etiam attingere æque immediate eandem productionem. Hanc tenet *Suarez* disp. 18. Met. sect. 2. & plures recentiores.

Septima sententia est substantiam solam attingere immediate illam productionem, & nullo modo attingi eam ab accidentibus immediate: ita *Scotiste* omnes cū *Doct.* 1. d. 37. & in 4. d. 12. q. 3. quem sequitur *Durandus* 2. d. 1. q. 4. *Occamus* 2. q. 23. *Dandinus* 1. de anima q. 8. *Valles* contr. 3. *Arriaga* disp. 11. §. 2. & plures alij.

Pro solutione huius grauissimæ controuersiæ aduertendum, illud attingere immediate productionem substantiæ, à quo immediate egreditur actio, per quam producit. Deinde aduertendum esse mentionem hic potissimum de substantia corporea, quatenus est productiua independentem ab intellectu & voluntate.

CONCLUSIO I.

7. *Nec Deus solum, nec Intelligentia separata sola, nec corpora caelestia sola producunt effectiue omnes substantias corporeas, quæ de nouo producuntur; sed etiam agentia sublunaria corporea, concurrunt etiam immediate ad aliquas substantias, quæ de nouo producuntur.* Hæc est contra tres primas sententias.

Probat autem, quia in ipsi sunt substantiis sublunariibus, verbi gratia in igne est sufficiens proportio & virtus ad producendas alias substantias, & gratissime recurreretur siue ad solum Deum, siue ad intelligentiam separatam, quæ esset datrix formarum, siue ad corpora caelestia.

Confirmatur, quia substantiæ sublunares habent virtutem producendi accidentia, & dispositiones ad formas substantiales aliquas, ut fatentur aduersarii, quia alias non esset potior ratio, cur ad præsentiam ignis, verbi gratia, alius ignis produceretur, quam aqua: ergo cum nihil impediatur, dicendum est etiam quod habeant virtutem productiuam formatum aliquarum substantialium. Dixi autem in conclusione omnes substantias corporeas, quia ad Deum solum recurrendum est, quantum ad productionem animæ rationalis, & etiam probabiliter aliarum animarum, ut alias dicemus.

9 *Dices*, non habetur maior experientia, quod ignis generet ignem, quam quod homo generet hominem; sed homo non generat hominem nisi dispositiue: ergo nec ignis ignem.

Confirmatur, quia eadem experientia, qua probatur ignis producere ignem, constat animalia generata ex putri materia produci à causis sublunariibus; sed fallit experientia quantum ad hoc; nam illa animalia non producuntur à sublunariibus, nisi dispositiue, sed producuntur vel à solo Deo, vel à corporibus caelestibus: ergo idem dicendum est de productione ignis.

Confirmatur secundo, recurrendum est ad Deum, vel ad corpora caelestia in productione immediata animalium imperfectorum generatorum ex putri: ergo etiam in productione animalium perfectorum.

Respondetur negando consequentiam, quia non experientia sola colligimus potius ignem producere ignem, quam hominem producere hominem; sed quia præterea non constat nobis, quin ignis habeat virtutem sufficientem ad producendam formam ignis, quemadmodum constat, quod non possit homo immediate producere animam rationalem.

Ad confirmationem primam respondeo, similiter negando

consequentiam propter eandem rationem, quia non experientia sola dicimus ignem producere alium ignem, sed quia præterea non est inconuenientia vlla quod illum producat: esset autem inconuenientia, quod illa animalia producerentur à causis secundis, quia supponimus non adesse causas sublunares, quæ sint tam perfectæ.

Ad secundam confirmationem respondeo negando consequentiam, & ratio disparitatis est, quod, ut supponitur, ad sint causæ sublunares, quibus ascribi possit productio animalium perfectorum; non vero quibus possit attribui animalium imperfectorum, quando generantur ex putri.

Obiicies secundo. Nec Angeli, nec corpora caelestia habent virtutem productiuam sui similium: ergo nec sublunaria habent talem virtutem.

Respondeo negando consequentiam, tū quia non constat, quod producant sibi similia Angeli aut corpora illa; tum quia Angeli non possunt produci nisi per creationem, qualis actio non competit causis secundis: sed sublunaria possunt produci per generationem, qualis actio competere potest causis sublunariibus. Retorqueri etiam potest argumentum: Nec Angeli nec corpora caelestia possunt producere dispositiones ad sibi similia producenda: ergo nec sublunaria: hæc consequentia non valet: ergo nec illa aduersariorum.

CONCLUSIO II.

10. *Non sola accidentia attingunt immediate productionem substantiæ.* Hæc est iuxta sextam, & septimam sententiam.

Probat primo, quia aliqua accidentia possunt seipsis immediate producere effectiue alia accidentia, verbi gratia calor calorem; & colligitur ex eo, quod ad applicationem corporis calidi producatur calor; nec dari possit vlla ratio cur illa productio non attribuat calor: sed ad applicationem substantiæ ignis producit alia substantia ignis; nec est vlla ratio cur illa productio non attribuat igni: ergo non sola accidentia immediate producunt substantiam.

Confirmatur, quia virtus immediate actiua est perfectior cæteris paribus: ergo si ascribatur accidentibus, debet ascribi substantiæ, quæ est perfectior accidentibus, si nihil impediatur.

Dices esse proprium substantiæ infinitæ agere per suam substantiam immediate absque virtute realiter distincta; ergo non potest id competere substantiæ creatæ.

Contra, non est ita proprium substantiæ infinitæ, quin conueniat accidenti creatæ secundum aduersarios: ergo non debet dici esse ita proprium ipsi, quin conueniat substantiæ creatæ.

Dices illam virtutem attribui accidenti necessario, quia est instrumentum substantiæ, nullam vero esse necessitatem, cur tribuatur substantiæ.

Contra, quia si intelligas quod accidens sit virtus substantiæ in ordine ad productionem alterius substantiæ, petis principium, hoc est enim quod negatur. Deinde, si virtus immediate actiua vlla ratione tribuatur accidentibus, quæ sunt creaturæ, cur non tribueretur ipsi substantiæ creatæ, aut cur est necesse tribuere substantiæ virtutem à se realiter distinctam in ordine ad productionem immediatam substantiæ alterius, & non est necesse tribuere talem virtutem accidenti in ordine ad productionem alterius accidentis? Et si tribuatur accidenti ex eo quod sit instrumentum substantiæ, quare non tribueretur ipsi substantiæ?

11 *Probat* secundo conclusio, quia implicat quod imperfectius possit immediate producere, tanquam causa totalis effectiua aliquid se ipso perfectius: sed substantia est perfectior quam sit accidens: ergo nequit immediate produci à solo accidente tanquam à causa effectiua. Hæc est principalissima probatio ostensiu huius conclusionis, & propterea stabili debet & declarari magis refutatione responsum, quas aduersarij solent adhibere.

Aliqui, quos sequitur *Pererius*, dicunt accidens esse quidem imperfectius substantia in ratione entis, esse tamen perfectius in ratione actiui, atque adeo posse ipsum producere substantiam.

Contra primo, quia virtus agendi in accidente non est distincta realiter ab entitate accidentis: ergo si accidens est perfectior substantia in ratione actiui, erit etiam perfectior in entitate, quod est absurdum, & contra responsum.

Contra

Substantia attingit immediate productionem substantiæ.

Imperfectius nequit producere perfectius.

Agentia sublunaria concurrunt ad productionem substantiarum.

Contra secundo, quia si accedens est perfectior in ratione actiui quam substantia, nihil impedit quo minus possit producere substantiam, tanquam causa principalis, quod est contra aduersarios, aut si non sufficit maior perfectio in ratione actiui ad hoc, ut producat tanquam causa principalis substantiam, sed ulterius ad hoc requiritur maior vel æqualis perfectio in ratione entis; perfectio illa maior perfectio non sufficit etiam, ut ab ipso solo substantia procedat.

Contra tertio, quia si posset aliquid perfectius in ratione actiui, & imperfectius in entitate producere aliud, ex productione; effectus perfectioris non potuissimus colligere à posteriori perfectionem maiorem causæ, quod videtur absurdissimum.

12. *Alij, cum quibus videtur sentire Amicus*, aiunt imperfectius non posse per modum principij quod producere perfectius, bene tamen per modum principij quoniam potentia generatiua ignis est imperfectior igne, & tamē per ipsam tanquam per principium quod producitur ignis: ergo accedens quamvis sit imperfectius substantia, & quamvis propterea non possit producere substantiam ut principium quod, potest tamen illam producere tanquam principium quod.

Contra, quia falsum est quod virtus generatiua ignis sit imperfectior realiter ipso igne, quia identificatur ipsi realiter, & solum formaliter vel ratione distinguitur ab ipso: ergo nec principium quod potest esse imperfectius realiter quam terminus productus; & consequenter quandoquidem substantia sit realiter perfectior quocumque accidenti, ut supponitur, non potest accedens vllum esse principium quod immediate productiuum substantiæ.

Contra secundo, quia in sententia Adversariorum Accedens non solum est principium quod, sed principium quod productiuum substantiæ: ergo responsio prædicta non facit ad propositum. Probatur antecedens, quia secundum ipsos potest ab ipso substantia produci, etiam si nullum aliud existat, quod producat ut quod illam substantiam; nam colligunt ipsi suam sententiam ex eo, quod ad applicationem accidentis producatur substantia, non applicata vlla substantia, cui illa productio attribui possit: sed quod producit aliquid se solo, producit ut quod: ergo accedens producit ut quod secundum ipsos.

Morisani, aut potius P. Iesuita aliquis præceptor ipsius (nam mihi certum videtur illum Cursum, qui impressus est nomine Morisani, compositum esse ab aliquo Iesuita in Vniuersitate Duacena, ubi ille studuit; nam sæpius citat Iesuitas hoc modo, Patres nostræ Societatis) plures dat responsiones nullius momenti. Melior est, quod forma accidentalium cum materia sit perfectior, quam forma substantialis: ergo potest cum materia producere formam substantialem.

Sed quidquid sit de antecedenti, negatur consequentia, quia causa efficiens totalis debet esse perfectior effectui: materia autem non efficit cum forma accidentali formam substantialem efficienter, sed sola forma accidentalis est causa efficiens proxima in sententia, quæ impugnatur hic.

13. *Communior Thomistarum responsio* est quod aliquid imperfectius possit producere perfectius, non tamen in virtute sua propria, sed in virtute alterius æque perfecti aut perfectioris: & sic dicunt quod accedens producat adæquate substantiam, non in virtute sua propria, sed in virtute alterius substantiæ.

Hanc responsionem impugnat Scot. 4. d. 1. 2. q. 3. summa impugnationis consistit in hoc: quod dicitur quod accedens in virtute substantiæ aliam substantiam producit, vel intelligitur, quod producat per aliam virtutem communicatam ipsi à substantia, ut tenet Capreolus; vel quod agat in virtute substantiæ per hoc quod ipsum sit virtus substantiæ, ut tenet Cætanus. Si dicatur primum, contra est, quia gratis, & absque fundamento vlllo dicitur, quod communicetur accidenti talis motus: & deinde illa virtus quæ communicatur ipsi, vel est substantia, vel est accedens: si substantia, ergo vera conclusio: si accedens, ergo erit imperfectior substantia producenda, non minus quam ipsum accedens cui communicatur; & consequenter quemadmodum ipsum accedens sine illa virtute non posset producere substantiam, quia est imperfectius: ita nec per solam

virtutem poterit illam producere.

Si dicatur secundum, præterquam quod sit improprium locutio, quod aliquid agat in virtute substantiæ ex eo, quod sit virtus substantiæ; adhuc manet difficultas præmissa, quia ex hoc quod accedens sit virtus substantiæ, non sequitur quod sit æque perfectum aut perfectius quam substantia: ergo ex eo non sequitur, quod possit producere substantiam. Deinde ex natura sua propria habet esse virtutem substantiæ: ergo si ex eo quod sit virtus substantiæ possit producere substantiam, etiam ex natura & virtute sua propria potest producere substantiam: & sic distinctio illa Cætanus est impertinens.

Confirmatur primo, quia calor ex eo quod sit virtus substantiæ, vel habet aliquam virtutem aut perfectionem intrinsecam, quam non haberet, si non esset virtus eius, vel non haberet. Si non haberet: ergo per hoc quod sit virtus substantiæ, non potest producere magis, quam si non esset; si habet, ergo ultra entitatem caloris recipit aliquid aliud, & hoc esset conuenire cum sententia Capreoli supra impugnata.

Confirmatur secundo, quia quæro cur calor, verbi gratia, dicatur esse virtus substantiæ in ordine ad producendam aliam substantiam: si propterea quod substantia non producat aliam substantiam nisi per calorem; ergo potest dici, quod sit virtus substantiæ in ordine ad producendum alium calorem: & consequenter potest dici hoc non obstante, quod sit causa principalis productionis substantiæ, quemadmodum est causa principalis caloris: sed hoc est contra aduersarios: ergo.

14. *Complutenses disp. 10. quest. 5. num. 43.* dicunt accidentia per hoc, quod sint virtus substantiæ, recipere aliquid virtualiter distinctum ab illis, ratione cuius eleuantur ad producendum aliquid seipsis perfectius.

Sed contra, quia causa totalis immediate effectiua debet esse realiter æque, aut magis perfecta quæ effectus; sed accedens non obstante illa eleuatione, per illud virtualiter distinctum, adhuc est realiter imperfectius substantiæ: ergo, non obstante illa eleuatione nequit producere substantiam.

Confirmatur, quia vel per illud virtualiter distinctum remanet in esse accidentis, vel non: si sic, ergo manet difficultas principalis: si non, ergo sit substantia, & præterquam quod hoc sit absurdum, adhuc vera est conclusio. Adde eleuationem illam per aliquid virtualiter distinctum esse excogitatam gratis ad euadendam difficultatem.

15. *Probatur tertio conclusio*, quia sequeretur quod substantia, quæ substantia est, non esset causa principalis productiua alterius substantiæ, sed quod accedens esset talis causa: sed hoc est contra aduersarios; ergo vera est conclusio. Probatur maior; illa non potest dici esse causa principalis effectus, à qua effectus immediate non emanat aut producitur, sed effectus secundum aduersarios non emanaret immediate à substantia, sed ab accidente: ergo accedens esset causa principalis, non substantia. Probatur maior hæc, quia non potest ostendi cur substantia esset causa principalis effectus, si nullo modo immediate influit in ipsum: nam quod influeret in ipsum mediate, quatenus scilicet influit in accedens, quod accedens influit in substantiam, non arguit causalitatem principalem; alias autem esset causa principalis nepotis, non vero patris ipsius, quod est absurdissimum, & alias etiam substantia esset causa principalis caloris producti per calorem sibi inherenterem.

Confirmatur hoc quia si sufficeret ad hoc, quod substantia diceretur causa principalis alterius substantiæ, quod producat accedens productiuum eius, aut quod habeat accedens tanquam virtutem produendi ipsam, sequeretur quod Deus esset causa principalis creaturarum, quæ multis immediate ipsas non produceret, modo produceret ipsas mediate per alias causas secundas, quæ essent virtutes Dei in ordine ad producendum: & sic non posset commode impugnari sententia Durandi de qua postea: sed hoc est inconueniens: ergo.

16. *Obiicies primo* substantia nequit immediate & formaliter producere aliam substantiam: ergo accedens solum immediate illam producit. Probatur antecedens à Complutensibus.

pluribus ratione Divi Thomæ: In creaturis esse & operari distinguuntur realiter: est enim proprium Dei, quod sit sua operatio: ergo potentia, quæ ordinatur ad esse seu existentiam, distinguitur realiter ab illa, quæ ordinatur ad operari: sed essentia substantiæ est potentia ordinata ad esse substantiale, & potentia operatiua est potentia ordinata ad operari: ergo substantia & potentia operatiua distinguuntur realiter. Probant primam consequentiam, quia potentia distinguuntur realiter, si actus sic distinguantur.

Respondetur primo, si loquamur de operatione, id est actione, qua producitur aliquis effectus, falsum esse in magis communi sententia, quod sit proprium Deo esse suam operationem; nam actio quæ producit ad extra, distinguitur realiter ab ipso, quandoquidem se teneat ex parte effectus, ut communiter ipsimet Thomistæ & recentiores tenent.

Respondetur secundo, hanc objectionem æque militare contra aduersarios: nam sequeretur quod calor non posset producere per semetipsum alium calorem; quandoquidem potentia ad esse ipsius, quæ est ipsius essentia, debeat secundum hanc objectionem distinguere à potentia ad operari ipsius: quæ instantia mihi est evidens.

Respondetur tertio directe in forma, negando antecedens cum consequentia suæ probationis: quemadmodum enim eadem potentia materiæ primæ potest respicere plures formas substantiales, & eadem causa efficiens respicere plures effectus, & idem intellectus plures intellectiones: ita eadem realiter potentia substantiæ potest respicere & esse & operari, unde negatur probatio consequentiæ. Adde falsum etiam esse, quod substantia dicat potentiam proprie dictam ad esse, seu existentiam, quandoquidem hæc non distinguatur realiter à substantia. Sed supposito quod distingueretur, adhuc bene posset substantia per semetipsam & respicere existentiam, tanquam aliquid, per quod recipiat esse extra causas, & operari, tanquam aliquid, per quod posset producere aliquid aliud, & sic eadem substantia, ut operatiua quidem, formaliter respiceret primo operari, sed simpliciter & realiter respiceret primario esse, & secundario tantum operari; in omni autem sententia aliquid potest respicere duo, modo vnum respiciat primario, & alterum secundario: ex quo patet ad doctrinam, quam tradunt *Complutenses num. 23*, §. *sed hæc solutio*.

17. *Obijciens secundo*, Accidentia se solis destrunt formam substantialem: ergo se solis producant formam substantialem, quia nisi producerent unam formam substantialem, aliam non destruerent.

Confirmatur, quia actio alteratiua est productiua substantiæ: sed accidentia sunt sufficiens principium actionis alteratiuæ: ergo & generatiuæ.

Confirmatur secundo, experientia constat substantias creatas non agere, nisi mediantibus accidentibus; ergo accidentia attingunt productionem substantiæ.

Respondetur, negando antecedens: solummodo enim destrunt formas substantiales dispositiue; unde ut destruantur, debet adesse aliud agens, quod ipsas destruat. Ex quo patet ad confirmationem primam distinguendo antecedens: dispositiue concedo, formaliter nego antecedens & consequentiam.

Ad secundam confirmationem, *respondeo primo*, inde solum sequi ad summum, quod accidentia partialiter concurrant immediate ad productionem substantiæ.

Respondetur secundo, distinguendo antecedens, tanquam principia disponentibus, concedo antecedens, tanquam immediate attingentibus viuentis effectus qui producuntur à substantiis, nego antecedens: & distingo etiam consequens; dispositiue concedo, immediate & formaliter, nego consequentiam.

18. *Dicitur*: imperfectius potest corrumpere perfectius, non solum dispositiue, sed etiam immediate & formaliter: sic enim ignis corrumpit hominem: ergo potest etiam producere perfectius.

Respondet Mastrius ad hanc replicam ex doctrina quadam, quæ habetur in additione ad *Scotum in 4. di-*

scuss. 12. quæst. 3. litt. x. sed responsio satis obscura est, & non necessaria ad solutionem difficultatis huius, ut legenti facile constare potest; nec additiones omnes ad *Scotum* sunt magnæ autoritatis.

Respondetur ergo breuiter, negando consequentiam, quia ad destructionem vnius sufficit productio alterius incomparabilis; unde cum forma ignis sit incompatibilis cum forma viuentis, quicumque potest producere formam ignis, potest corrumpere formam viuentis, nec ad destruendum viuentis sequitur maior virtus, quam quæ requiritur ad producendam formam ignis in eadem materia.

Ad quod addo contra eundem *Mastrium*, bene posse destrui viuentem per virtutem accidentis vnius aut plurium, quia licet non sit formalis repugnantia inter formam viuentis, & accidens, est tamen aut esse potest formalis repugnantia inter dispositionem necessariam ad formam viuentis, nempe ad animam, & accidentia alia, quæ virtute aliorum similium accidentium possunt produci; unde si producerentur illa accidentia destrueretur dispositio necessaria ad formam viuentis, & consequenter destrueretur forma viuentis, & sane sæpius hoc modo destruntur verisimiliter animalia, & ipsimet homines: vel propter excessum aliquorum accidentium ut caloris, verbi gratia, vel propter defectum: & tam excessus, quam defectus iste oriri potest, & verisimiliter solet, ob virtutem aliorum accidentium applicatorum: & hinc negabimus suo loco in generatione viuentium axioma illud verum esse: Corruptio vnius est generatio alterius.

19. *Instabis* contra hoc: Si posset accidens corrumpere substantiam: ergo posset non solum viuentem, sed & quicumque substantia corrumpi virtute accidentis absque concursu substantiæ, & consequenter posset dari corruptio alicuius substantiæ, etiam non viuentis absque generatione viuentis: sed hoc est contra prædictum axioma & communem sententiam *Scotistarum*. Probatur sequela, quia posset accidens destruere dispositionem necessariam ad conseruationem aquæ, & ea destructa destrueretur aqua, quamuis nulla alia forma substantialis succedere atque adeo relinqueretur materia prima nuda absque vlla forma substantiali.

Respondetur negando sequelam, quia accidens non potest corrumpere substantiam non viuentem, nisi introducendo in ipsam alia accidentia (suppono enim hic accidentia subiectari in toto composito non viuenti) sed quamdiu introducit accidentia in ipsam, non potest illa corrumpi, immo debet necessario remanere, ut accidentia illa conseruentur; unde ut destruat illa substantia, debet interuenire concursus alicuius substantiæ, quæ possit introducere formam substantialem in materiam eius; qua forma introducta, destruetur illa substantia. Quod si illæ dispositiones accidentiæ subiectarentur in materia prima mediante quantitate, & non in composito, ut plurimi tenent, fateor, quantum est ex vi accidentis præcise, posset destrui substantiam (ex suppositione quod non posset connaturaliter conseruari absque dispositione accidentali conseruatiua) absque concursu substantiæ, & sic posset materia prima conseruari absque omni forma substantiali, & non esset necessarium, quod corruptio vnius, etiam non viuentis, esset generatio alterius: sed tamen de facto hoc nunquam contingit; quia quoties de facto peruenitur ad illud instans, in quo verum est dicere, iam non est aliqua pars dispositionis necessario conseruatiuæ formæ substantialis, adeo aliqua causa, quæ producat formam substantialem, & consequenter quæ generet aliam substantiam: & si non ad sit causa secunda, recurrendum est ad causam primam, quæ disposuit de facto nunquam tollere concursum, quo conseruat unam formam substantialem, quin producat alia forma substantialis: loquendo de non viuentibus.

20. *Obijciens tertio* fundamentum principale recentiorum aduersariorum: Experientia constat, multas substantias de nouo produci, quarum non potest assignari causa aliqua immediata, quæ sit substantia, saltem tam perfecta quam sint substantiæ illæ productæ: ergo dicendum est quod accidentia illa immediate producant substantiam; quod & quod

R.

& quod

& quod imperfectius possit producere quid perfectius seipso. Probatur antecedens, quia ferrum candens producit ignem, & calor solis transiens per vitrum concavum: & semen hominis immediate producit corpus hominis: & metalla generantur in visceribus terræ: & rana generantur ex putri materia sine præsentia alterius tanæ, aut causæ substantialis sufficientis ad illam productionem.

Respondetur, negando antecedens: & ad illas experientias, Respondetur primo generaliter, quod quotiescunque aliquis effectus producit sine applicatione causæ perfectioris, vel æque perfectæ, cui possit illa productio adscribi, recurrendum sit ad Dominum Deum, tanquam ad auctorem naturæ, cui incumbit supplere defectus causarum secundarum efficientium sic, ut quotiescunque reperit ultimas dispositiones ad formam aliquam, quam nulla causa secunda tum applicata producere potest, ipsemet connaturaliter loquendo debeat eam producere, quemadmodum producit animam rationalem positis ultimis dispositionibus ad illam.

Dices cum *Auerſa*, esse valde inconueniens recurrere ad Deum in operationibus, quæ tam ordinariæ sunt; sed potius dicendum quod in causis secundis sit virtus sufficiens ad illas.

Respondeo, non esse inconueniens, sed necessarium recurrere ad Deum, quoties non potest assignari causa secunda sufficiens, etiam si singulis momentis producerentur; at certe imperfectius nequit esse causa sufficiens ad producendum effectum perfectiorem. Et ex ipso nec aduersariis in casibus valde ordinariis, nempe quoties moritur aliquod animal, plurimi recurrunt ad Deum, tanquam ad causam immediate productiuam formæ cadaueris, quam tum fingunt produci in materia primæ, & alii ex ipsis recurrunt ad alias causas vniuersales.

Soluntur
experien-
tiæ prædi-
ctæ.

21. *Respondeo secundo* in particulari ad illas experientias, ignem, qui producit ad applicationem ferri candentis, vel produci ab igne reperto in poris iltius ferri, vel à corpore aliquo celestia; quo etiam producit ignis productus ad applicationem caloris tranſcuntis per vitrum; & ignis ille, qui excutitur è filice (si tamen elementa non reperiuntur formaliter in mixto) & mineralia in visceribus terræ. Ad semen dico, quod seipso non sufficit ad generationem vilius animati immediate, sed potius est materia secunda, ex qua corpus animati producit ad causas circumstantibus. An autem anima, qua postea informatur istud corpus, producatur à corporibus celestibus, concurrentibus, vel non concurrentibus causis sublunariis, dependet ab alia questione, an celestia corpora sint perfectiora animalibus, de quo suo loco, quod si corpora celestia non sufficiunt, recurrendum est ad ipsum Deum.

Dices, hinc sequitur, quod equus non generaret alium equum. *Confirmatur*, si ignis non produceret aliud, quam dispositionem ad ignem, non diceretur producere alium ignem; ergo si animal non produceret, nisi dispositionem ad aliud animal, non debet dici ipsum producere.

Respondeo, id certum esse de generatione immediata, sicut & certum est hominem non generare immediate alium hominem: sed tam equus, quam homo dicuntur generare alium equum & hominem; quia effundunt semen, ex quo adaptatur corpus eius cum talibus dispositionibus, quæ connaturaliter exigunt infusionem animæ, & ad quas propterea sequitur illa infusio.

Ad confirmationem respondeo primo negando antecedens. *Respondeo secundo* negando consequentiam: & disparitas est, quod ignis non habeat solum virtutem immediate productiuam dispositionis, sed etiam ipsiusmet ignis; unde posset censei non producere ipsum, nisi ipsummet immediate produceret. Equus autem non habet virtutem immediate productiuam alterius equi, sed solum productiuam dispositionis præuiæ, & consequenter quoties illam dispositionem producit, potest dici producere equum, quantum est ex parte sua, quia fecit totum quod potuit in ordine ad illam productionem. Sed hoc totum est de nomine, & parum propterea curandum.

22. *Replicabis* cum aduersariis: ille concursus, quo Deus supplet defectum causæ secundæ, vel esset naturalis,

vel supernaturalis, & miraculosus: non naturalis, tum quia Deus nihil agit naturaliter, tanquam causa particularis; tum etiam, quia sequeretur, quod aliqui effectus particulares possent naturaliter produci à diuersis causis particularibus. Non secundum, quia alias miraculose producerentur rana ex putredine & animalia alia omnia, quæ immediate producuntur à solo Deo, si ipse solus producit illorum animam.

Respondeo illum concursus esse naturalem, sicut est concursus quo producit animam rationalem, quia est iuxta connaturalem exigentiam creaturarum; unde nego subsumptum pro prima parte, nempe, quod concursus ille non sit naturalis. Ad cuius primam probationem, respondeo esse questionem de nomine, an Deus dici debeat causa vniuersalis, vel particularis talis effectus: si enim intelligatur per causam particularem illa, quæ se sola producit immediate effectum, dicendus erit Deus causa particularis; nec propterea tamen ageret miraculose, sed naturalissime; si vero intelligatur per causam vniuersalem illa, quæ non magis ex se determinatur ad vnum effectum, quam ad alios omnes; aut illa, quæ hic, & nunc agit propter curam vniuersalem, quam habet supplendi defectus aliarum causarum, erit dicendus Deus causa vniuersalis talis effectus. Et eodem modo vel simili respondendum erit ipsis aduersariis, si queratur ab ipsis quomodo Deus concurrat ad productionem animæ rationalis, ac formæ cadaueris.

Ad secundam probationem subsumpti respondeo non esse inconueniens, quod idem effectus in specie possit produci à diuersis specie causis, quod ipsis aduersariis fatendum est: nam concedunt rana aliquando produci seminis virtute, aliquando sine semine. Quod si fiat mentio de eodem effectui numerico, quod ipsi sufficiat in casu mirum generatorum ex semine, & sine semine, nobis sufficit: & in re ipsa fortassis non est idem numero effectus, qui producit ad solo Deo quando supplet defectum causæ secundæ, & qui produceretur ab ipsa causa secundæ, si immediate illum produceret; sed sufficeret, quod sit idem in specie: quod si debeat esse idem numero effectus, tum falsum est quod idem numero effectus non possit diuifum à diuersis causis produci.

CONCLUSIO III.

23. *Si accidentia sola immediate producerent substantiam*, si acciden-
essent cause principales productiue ipsius. Hæc est iuxta
sententiam *Pereira*, & mihi probatur efficaciter ex eo,
quod, modo actio ab ipsis solis immediate procedat, nihil
impediat, quo minus sint causæ principales istius actionis,
præsertim cum ex substantia nullam virtutem recipi-
ant aut motionem aut impulsu, præter suamque entita-
tem: recipere autem suam entitatem ab ipsa non tollit,
quo minus sint causæ principales. Quod si etiam ipsa
non producerentur à substantia, in qua subiectantur, pro-
fecto non video, quomodo posset illa substantia vilo mo-
do dici causa productionis alterius substantiæ, nisi deno-
minatiue & materialiter; sicut substantia, quæ est alba,
dici potest disgregare visum, cum tamen sola causa prin-
cipalis, & per se disgregationis sit albedo.

Obiicit ex Complutensibus: Actiones sunt proprie sup-
positorum seu subsistentium: sed forma substantialis est,
qua suppositum habet esse tale: ergo quauis actio illa,
qua producit substantiam, immediate egrediatur ab acci-
dentibus, accidentia tamen non possunt esse causæ prin-
cipales ipsius, sed forma substantialis. Probatur antecedens
tum *Aristotelis* autoritate 1. & anima c. 4. tum ratione,
quia operari præsupponit esse: ergo operari per se conue-
nit saltem principaliter soli illi, quod habet esse per se: sed
solum subsistens seu suppositum substantiale habet esse per
se: ergo solum illud operari poterit. Probatur prima con-
sequentia, quia ex eo quod suppositum est id quod est,
ideo est efficiens ut quod principale: ergo quia forma sub-
stantialis est id, quo ipsum suppositum est, est etiam id,
quo principaliter agit.

Confirmatur, quia si forma substantialis in composito
non

Si acciden-
tia sola
produce-
rent sub-
stantiam,
essent cau-
sæ prin-
cipales pro-
ductiue
eius.

non esset ipsi principium primum operandi, frustra esset in ipso: ergo debet esse tale principium.

24. *Respondeo* ad hanc difficultatem, quæ multum habet nominis, & parum rei, primo ex ea secuturum, quod etiam causa principalis calefactionis non esset calor; quod videtur absurdum. Sequela patet, quia calefactio est actio: ergo si actio debet esse necessario suppositum, & illius, quod primo constituit suppositum, calefactio debet habere pro causa principali ut quo formam substantialem rei, in qua est, & consequenter calefactio orta ab aqua calida deberet principaliter procedere à forma aquæ, quod est prorsus ridiculum.

Respondeo secundo, distinguendo maiorem, denominative concedo, formaliter, & ita ut ipsum suppositum sit causa vltimo modo actionis nisi quatenus est causa sustentativa accidentis, à quo oritur actio; sicut materia potest dici causa actionum provenientium à forma, quam sustentat nego maiorem. Ad cuius probationem dico Aristotelem non alio modo velle quod actiones sint suppositorum, quam denominative. Imo nec vult ille aut alius vltimus, quod actiones sint ita necessario suppositorum, ut non possint dari actiones, nisi provenientes à suppositis, quia anima rationalis separata non est suppositum, & tamen habere potest etiam naturaliter plures actiones, & accidentia Eucharistica separata habent actiones, cum tamen non sint supposita.

Ad secundam probationem respondeo distinguendo consequens: ergo operari per se, id est sine consortio alterius principij concurrentis, aut per modum causæ principalis, competit illi, quod habere esse per se, id est, quod non est existens in alio, nego consequentiam: ergo operari per se, id est, operari non existendo in alio competit soli substantiæ naturaliter loquendo, concedo consequentiam, sed consequens non est ad propositum.

25. Brevis potest responderi absolute negando consequentiam, quia ad hoc quod aliquid operetur per se, tanquam causa principalis, impertinens est, quod habeat esse per se, seu quod sit in alio inhærens. Quod confirmo, quia causa per se, ut quo, principalis est secundum adversarios formam substantialem; & tamen non habet esse per se, prout esse per se opponitur esse in alio, quia est in materia: ergo habere esse per se, prout esse per se opponitur esse in alio, est omnino impertinens ad causandum per se aliquid per modum causæ principalis.

Responderetur tertio, concessa maiori, distinguendo minorem: forma substantialis est, quæ habet esse tale, id est, esse productivum istius effectus, qui immediate egreditur ab accidentibus, nego; esse tale secundum quacumque aliam rationem transeat minor, & nego consequentiam. Ad cuius probationem dico suppositum, non ideo esse efficiens quia est id quod est quomodocumque, sed quia est habens virtutem efficiendi: sed non habet virtutem efficiendi à forma substantiali ex hypothesi conclusionis; sed à forma accidentali, id quod manifeste constat, quia perinde est quam formam substantialem habet ad habendas illas actiones, quæ egrediuntur à solis accidentibus; nam quodcumque suppositum quacumque forma substantiali constat, si habeat formas tales accidentales, habebit easdem actiones immediate provenientes ab illis accidentibus, ut patet in aqua calefaciente: sed sane si forma substantialis esset principium principale istarum actionum, non esset perinde, quam formam haberet.

Ad confirmationem respondeo, ex ea, si valet, sequi quod actiones immediate non egrediantur à solis accidentibus, quia sic inutiles essent in ordine ad illas actiones tales forme.

Respondeo secundo, non futuram inutilem illam formam quamvis non esset causa operationum provenientium ab accidentibus, tum quia constitueret ipsam substantiam; tum quia esset principium productivum ipsorum accidentium connaturalium isti substantiæ.

26. *Obiicit ex Ioanne à S. Thoma*, si forma substantialis esset immediatè principium operationum, habens formam, semper haberet operationem in actu, sicut habes animam est semper vivens: sed hoc est falsum, ut patet expe-

rientia: ergo & antecedens; Probatur sequela, quia in quantum forma, est actus non ordinatus ad alium actum, sed in quantum actus non est principium operis; alias esset operans actu & non potentia: ergo ratione alicuius superadditi fit operans.

Respondeo primo, hoc argumentum retorqueri posse contra adversarios hoc modo: si forma accidentalis esset principium immediate operativum, habens formam illam semper haberet operationem in actu: sed hoc est tam falsum, quam quod habens formam substantialem semper haberet operationem in actu: ergo & antecedens. Sequela probati potest eodem plane modo, quo probatur sequela probationis; nec prorsus facit ad rem quod forma accidentalis sit instrumentum vel non sit.

Respondeo secundo, negando sequelam, & distinguendo consequens probationis: ratione alicuius superadditi, quod sit principium operativum, nego: quod sit actio reducens principium operativum ad actum secundum, concedo consequentiam.

CONCLUSIO IV.

27. *Accidentia non producunt, partialiter etiam, immediate ipsam substantiam.* Hæc est iuxta septimam contra reijctas.

Probatur, quia ex suppositione ante probata, quod substantiæ habent aliquam actionem immediate terminatam ad substantias productas, habent sufficientem proportionem ad actionem totalem habendam, vel enim est eisdem vel maioris perfectionis quam effectus: ergo superflue recurreretur ad concursum aliquem etiam partialem accidentis.

Confirmatur, quia non sunt multiplicandi concursus absque necessitate & quotiescumque sunt duæ causæ, de quarum concursu ad effectum dubitatur, si inveniantur, quod una necessario concurret, & quod nihil impediat quo minus concurret adæquate, nec constet aliunde, quod altera concurret, debet dici, quod illa sola concurret & quod altera non concurret omnino: sed ita contingit in proposito, ut patet, ergo.

Confirmatur secundo, quia experientia superius posita de substantiis productis ad applicationem accidentium, non magis probant concursum partialem, quam totalem accidentium ad productionem illarum substantiarum: sed non probant totalem: ergo nec partialem.

28. *Dices*: non repugnare concursum immediatum accidentis, nec repugnare quod substantia, etiam maioris virtuti non haberet virtutem adæquate productivam alterius substantiæ, licet haberet virtutem partialiter productivam ipsius: ergo ita dicendum est.

Respondeo, negando consequentiam; quemvis enim ita posset esse: ita tamen non est dicendum absque causa aliqua aut ratione.

Probari solet ulterius conclusio: quia nulla est formalitas in substantia correspondens accidenti, ergo: accidens non concurret ad productionem ipsius. Respondet *Aristoteles*, hoc argumentum esse debile, propter aliquas instantias: sed argumentum tamen est bonum, si bene intelligitur: Sensus ergo est, quod quotiescumque præsentibus sunt plures causæ, dum producitur effectus, si non reperitur aliqua formalitas in effectu correspondens uni ex illis causis, sed omnes formalitates correspondent alteri causæ, nec aliunde constat, quod requiratur concursus causæ non habentis formalitatem sit partem correspondentem, non debeat dici, quod illa causa concurret ad illum effectum; quod quidem satis apparet videri; ad quid enim id diceretur? sed ita contingit in casu nostro, ergo &c.

29. *Obiicit pro Suario*, accidentia non sunt data substantiis pro ornamento solummodo, sed etiam ut his mediantibus omnes suas operationes exerceant, ergo concurrunt ad productiones substantiales.

Respondeo primo, negando antecedens, quia prima productio ipsorum accidentium non fit mediantibus accidentibus: ergo omnes operationes substantiarum non fiunt mediantibus accidentibus.

R r 2 *Respon-*

Respondeo secundo, distinguendo antecedens: iis mediatis, tanquam immediate concurrentibus, nego antecedens: tanquam immediate, vel mediate ac dispositiue concurrentibus, concedo antecedens, & nego consequentiam.

Obiicies secundo. Substantia est de se indeterminata ad hanc, & illam formam substantialem producendam: ergo debet determinari per accidens, & consequenter accidens debet concurrere immediate ad productionem substantiæ.

Respondeo primo negando antecedens, si intelligatur vniuersaliter, quia ignis est ex se determinatus ad ignem producendum tam bene, quam calor est determinatus ad producendum calorem.

Respondeo secundo, distinguendo primum consequens; debet determinari per accidens dispositiue, transeat; tanquam per aliquod principium immediate concurrens, nego consequentiam primam, & secundam etiam. Quod si calor etiam immediate concurreret ad productionem ignis, potius deberet dici quod ignis determinaret calorem ad producendum ignem alterum, quam calor determinaret ignem: nemo est enim qui bene negare possit, quin ignis ex natura sua sit magis determinatus ad ignem producendum, quam calor. Itaque quæcunque substantia est indeterminata ad plures effectus substantiales, determinatur ad vnum præ alio, vel per dispositiones præuias exigenter connaturaliter vnam formam præ alia, & consequenter per accidentia producentia illas dispositiones, tanquam per causas disponentes, vel per alias substantias applicatas, & immediate concurrentes ad productionem substantiæ illius, quæ producitur.

QVÆSTIO III.

Virum substantia producat immediate accidens.

30. **D** Vobis modis posset substantia producere accidens: primo in semetipso: secundo in alio subiecto: & de vtroque modo esse potest difficultas.

Prima sententia vniuersaliter negat substantiam vllam per semetipsam immediate producere productione vera, & reali vllum accidens, siue in se, siue in alio subiecto. Hanc tenent Complutenses disp. 10. nu. 92. pro eaque citant D. Thomam variis locis ac plures alios Thomistas; fatentur tamen substantiam aliquo modo effectiue se habere ad accidentia sua propria, & hæc à substantia immediate emanare, verbi gratia calorem à substantia ignis, frigus ab aqua; sed non tamen per veram actionem, & explicat postea nu. 106. illam emanationem consistere in ordine excedendi passionum post essentiam: & num. 101. dicunt ideo substantiam habere se per modum causæ effectiue licet non producat passiones per veram actionem, quia scilicet exigit connaturaliter illa accidentia: & propterea est ratio cur generans producat illa accidentia propria eadem ipsa actione, qua producit substantiam: quæ cum difficili, valde sint, mirabile est, cur absque necessitate vlla quis vellet in eas se angustias conferre.

Secunda sententia est substantias immediate producere in semetipsis aliqua accidentia actione proprie dicta, non vero posse producere accidentia vlla, realia saltem, in alio subiecto per virtutem suam substantialem, verbi gratia aquam per suam virtutem substantialem posse producere in se frigus, sed non in alio corpore sibi quomodocunque applicato. Hanc quoad primam partem tenent Scotista omnes cum D. 2. d. 16. & in 4. d. 12. q. 3. quem recentiores communiter sequuntur, & nominatim Suarez disp. 14. met. Hurtad. disp. 9. Physicorum, Arriaga disp. 11. sec. 2. Auerſa disp. 21. sec. 8. quo ad secundam vero partem est Suarez & Auerſa.

Tertia sententia est, quod substantia producat aliqua accidentia etiam in alieno subiecto. Hanc tenet Maior 4. disp. 12. q. 2. Rubion. ibidem q. 6. Arriaga supra, & Mastrius disp. 7. ar. 3. qui eam tribuit Scoti 2. d. 9. q. 2.

CONCLUSIO I.

31. *Substantia immediate producit aliqua accidentia in semetipsa actione proprie dicta. Hæc est communior*

cum secunda, & tertia sententia contra primam.

Probatur primo auctoritate Aristotelis 7. Met. tex. 32. vbi videtur tenere conclusionem. Sed quidquid sit de auctoritate, quæ in rebus Philosophicis parui mihi est momenti, nisi vbi deficit ratio pro alterutra parte.

Probatur secundo ratione, quia aqua calida producit in semetipsa frigus, vt patet experientia, & quidem actione reali ac vera, quam est vlla actio: sed non producit in se frigus per vllum gradum frigoris, tum quia posset forte tantum caleſcere, vt nihil maneret frigoris, tum quia quantumvis aliquis gradus maneret, nulla qualitas potest seipsam intendere: vt suo loco dicemus; nec vlla alia qualitas potest assignari, per quam illud frigus producat: ergo producit illud per virtutem suam substantialem.

Dices adesse ibi qualitatem aliquam occultam, quæ illud producat.

Contra: Si est occulta, vnde intelligitur adesse, si ex productione frigoris, petitur principium, quia quæritur cur frigus non posset ab ipsa substantia produci. Itaque gratis omnino asseritur qualitas occulta, & eam asserens multiplicat entia sine necessitate.

32. *Dices secundo cum Toletio*, frigus illud produci ab aere circumſtante.

Contra, quia aer circumſtans non est tam frigidus quam aqua, & consequenter non potest tantum frigoris producere quantum habet aqua: Addit ad hoc Mastrius quod aqua in vacuo reduceret se ad frigus, vbi non adesset aer aut aliud corpus circumſtans; sed hæc experientia incerta est & negaretur propterea à Toletio.

Dices tertio, illud frigus à generante aquam produci.

Contra, posset illud generans non esse, sufficiens applicatum; imo posset tum non exſistere in rerum natura.

Dices quarto, produci illud frigus à Deo, aut causis superioribus, ſupplentibus defectum causæ secundæ.

Contra, quia non est recurrendum ad Deum, nisi vbi deficiat causa secunda ſufficiens; sed, hic non deficit, quia profus nihil impedit quo minus ipsamet substantia virtute sua illud producere possit.

Dices quinto, illud frigus produci à tali principio, à quo producitur in speciebus Eucharisticis vini, quando caleſcuntæ reducuntur ad frigus connaturale: sed non producitur in his à substantia vlla, cum nulla sit substantia sub illis speciebus, à qua illud produceretur: ergo neque in aqua producitur à substantia aquæ.

Respondeo negando maiorem, quia illud frigus producitur à Deo ſupplente defectum substantiæ, quæ esset sub illis speciebus, nisi propter miraculum Eucharistiæ: in casu autem aquæ adest ipsamet substantia aquæ, cui potest illa productio adſcribi sine recurſu ad Deum.

33. *Probatur secundo* Conclusio quia intellectus effectiue concurrat immediate ad producendum in se intellectiōnem: sed vt ſuppono ex dicendis in libris de anima intellectus est substantia; ergo substantia immediate concurrat ad productionem accidentis.

Probatur conclusio tertio, & confirmatur vtrique præcedens probatio, quia nihil impedit quo minus substantia immediate producat aliqua accidentia: si enim potest producere substantiam, & à vno accidens potest producere aliud accidens immediate, nulla ratio assignari potest, cur substantia non posset producere accidens.

Hinc ſequitur quod substantiæ producant in ſeipſis in primo instanti, quo producuntur, qualitates ſuas connaturales; quæ dicuntur ab ipsis emanare: si enim habeant virtutem productiuam accidentiū, potius ipsis debet adſcribi productio illorum accidentiū, quam aliis causis, & quamuis dicantur emanare ab ipsis, tamen illa emanatio non excludit, quin ſiant per veram, & realem actionem, quia quocumque aliquis terminus distinctus realiter ab aliquo emanat ab ipſo, produci debet per actionem veram & realem, præſertim ſi ille terminus poſſit eſſe exiſtens in rerum natura ſimul cum illo principio, à quo emanat, abſque eo quod emanet: Sed ſic eſt quod frigus aquæ diſtingatur realiter ab aqua, & quod poſſet tam aqua quàm frigus exiſtere in rerum natura quin frigus emanet: ergo frigus nequit emanare ab aqua abſque vera actione:

Substantia
immediate
producit
in se aliqua
accidentia
actione
proprie dicta.